

**РОЗДІЛ 2. БІОРИЗНОМАНІТТЯ РОСЛИННОГО СВІТУ:
ВІДТВОРЕННЯ ТА ОХОРОНА**

**СОРТОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ ДРІБНОКВІТКОВИХ ХРИЗАНТЕМ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА**

*Білик І.В., Лихолат Ю.В., Опанасенко В.Ф.
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара*

В умовах ботанічного саду Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, який є базою для проведення наукових досліджень, здійснюються роботи по створенню колекційного фонду рослин в нових для них умовах, відбираються перспективні види і сорти з метою збагачення біорізноманіття декоративних рослин в умовах степового Придніпров'я.

Малодослідженою проблемою є інтродукція дрібноквіткових хризантем у нашому регіоні, що пов'язано з кліматичними умовами Дніпропетровщини [2]. Клімат характеризується континентальністю, в деякі роки надмірною посухою. При цьому рослини підпадають впливу не тільки надмірної температури, нестатку вологи в ґрунті, але і сухості повітря та сильними вітрами. Зимовий період характеризується різкою зміною холодної і теплої погоди.

В зв'язку з цим, метою нашої роботи є підбір найбільш декоративних і стійких сортів хризантем на основі вивчення їх динаміки росту і ритмів розвитку в цих умовах.

На основі кропіткої інтродукційної роботи, яка проводиться в умовах ботанічних садів України можна стверджувати, що дрібноквіткові хризантеми належать до однієї з найбільш декоративних культур, які використовуються в пізньолітній і осінній періоди [1]. Вони відрізняються подовженим (40-60 днів), яскравим та дуже яскравим цвітінням, різноманітним барв і форм суцвіть. Посухостійкі і морозостійкі хризантеми не бояться осінніх приморозків, стійкі до шкідників і хвороб. Добре розмножуються поділом куща або живцями. Дрібноквіткові хризантеми широко використовуються для зрізу в осінній період, для насаджень при створенні великих і малих груп, квіткових масивів. Низькорослі сорти добре використовувати при створенні бордюру. Пізні сорти можуть використовуватися в якості контейнерної культури.

З 2008 по 2011 роки в ботанічному саду Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара було випробувано більше ніж 100 сортів дрібноквіткових хризантем із різних ботанічних садів України. В ході досліджень були виявлені сорти, які відрізняються великою пристосованістю до культивування в відкритому ґрунті, мають високу зимостійкість і характеризуються високим коефіцієнтом вегетативного розмноження. У них формувалися сильна коренева система, велика кількість кореневої порослі, дужі куці з яскравим цвітінням, які не вибагливі в культурі. В основному - це рано - та середньо квітучі рослини, з тривалим періодом цвітіння (з кінця серпня по жовтень). Суцвіття у них частіш за все прості або напівмахрові, але при цьому цвітіння дружне та ясне.

Найбільшої уваги заслуговують такі сорти:

Аврора – Aurora. В умовах ботанічного саду даний сорт характеризується тривалим періодом цвітіння (40 днів), висотою куща до 80 см, суцвіттями до 7 см у діаметрі, комплексною стійкістю до умов довкілля, захворювань, шкідників. Суцвіття густо махрові (жовто-гарячі-рожево-жовті). Кущі стійкі, пірамідальні. Листя мілкі, темно-зелені. Зацвітає в кінці вересня.

Білосніжка – Belosnezka. Суцвіття білі, махрові до 5 см в діаметрі. Кущі до 70 см заввишки, кулясті, компактні. Листя – мілке, сіро-зелене. В умовах ботанічного саду цвіте з початку вересня до приморозків, добре зимує, стійкий до захворювань і шкідників. Використовуються для групових насаджень та зрізу.

Вероніка – Veronika. Суцвіття яскраві, малиново-рожеві, махрові до 7 см в діаметрі. Висота куща до 80 см. Кущі стійкі, рихлі. Листя темно-зелене, блискуче. В наших умовах починає цвісти з кінця вересня і триває 35-40 днів, стійкий до захворювань і шкідників.

Вітчизна – Vitchizna. Суцвіття махрові, дуже щільні, плоскі, червоного кольору, зовнішня частина квітів жовто-гаряча, до 5 см в діаметрі. В умовах ботанічного саду кущі стійкі, пірамідальні, 60 см заввишки. Цвіте з середини жовтня до приморозків. Стійкий до умов довкілля, захворювань, шкідників.

Кнопа – Knopa. В умовах ботанічного саду даний сорт характеризується доброю витривалістю до умов довкілля. Кущ компактний, кулястий, висотою 30-35 см. Суцвіття жовті, помпоні, до 3 см в діаметрі. Витримує пересаджування під час квітіння. Добре зарекомендував себе як контейнерна культура. Цвіте з жовтня, 35-40 днів.

Космічна – Kosmichna. Суцвіття махрові, темно-лілові, до 5 см у діаметрі. Кущ компактний, кулястий, добре розгалужений, до 30 см заввишки. Листя темно-зелене. В наших умовах цвітіння починається з середини вересня і триває до 40 днів. Дуже витривалий сорт. Добре витримує пересаджування під час цвітіння.

Крижинка – Kryzhynka. Дуже стійкий сорт в умовах ботанічного саду. Суцвіття немахрові, біло-кремові, під час масового цвітіння білі, до 5 см у діаметрі. Кущ 25-30 см заввишки, добре розгалужений, компактний. Цвіте з середини вересня до кінця жовтня. Добре зарекомендував себе під час створення групових насаджень та бордюрів, а також як контейнерна культура.

Коліскова – Kolyskova. В умовах ботанічного саду даний сорт характеризується доброю стійкістю до умов довкілля, захворювань, шкідників, тривалим періодом цвітіння з жовтня до глибоких заморозків, витривалістю під час пересаджування. Суцвіття темно-жовто-гарячі, напівмахрові, до 4 см у діаметрі. Кущ висотою 35-45 см, компактний, розгалужений, листки дрібні, темно-зелені. Добре зарекомендував себе для створення бордюрів та групових насаджень.

Літл Америка – Little America. Суцвіття біло-кремові, анемоноподібні, до 9 см в діаметрі. Кущ до 80 см висотою, прямостоячий, стійкий, тендітний. Листки великі, темно-зелені. В умовах ботанічного саду цвітіння рясне, починається з середини жовтня по листопад. Стійкий до шкідників.

Перлінка – Perlynka. В умовах ботанічного саду сорт відзначився високими зимостійкістю та посухостійкістю. Суцвіття ніжно-рожеві, променисті, махрові, до 8 см у діаметрі. Кущ до 60 см заввишки, прямостоячий. Листки дрібні, матово-зелені. Цвітіння починається з кінця вересня і триває до 30 днів. Чудово підходить для зрізу.

Сонячний зайчик – Solnechnyi Zaichik. В умовах ботанічного саду даний сорт характеризується тривалим періодом цвітіння (з середини

жовтня до заморозків), компактним кущем до 60 см заввишки. Суцвіття яскраво-жовті, помпоні, до 5 см у діаметрі. Підходить для висадження у міксбортерах та зрізу. Сорт стійкий до умов довкілля, захворювань, шкідників.

Червоні вітрила – Chervoni Vitryla. В наших умовах кущ заввишки 65 см, прямостоячий. Суцвіття яскраво-червоні з жовтим центром, немахрові, діаметром 5-6 см. Цвітіння дружнє, рясне, починається в кінці вересня і триває 30-35 днів. Сорт відзначається комплексною стійкістю до умов довкілля, захворювань та шкідників. Використовується в групових насадженнях та для зрізу.

В подальшому колекція хризантем Дніпропетровського ботанічного саду буде поповнюватися за рахунок нових інтродуцентів з інших регіонів України. Буде досліджуватися морфобіологічний потенціал та перспективи їх використання в умовах степового Придніпров'я, вивчатися декоративні і господарські ознаки, репродуктивна здатність.

Література

1. Горобець В.Ф. Хризантеми. - Київ, 2003. – 42 с.
2. Рудницька Є.М. Методичні рекомендації по вирощуванню хризантем. - Дніпропетровськ, ДГУ, 1980. – 7 с.

МОХОПОДІБНІ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ РОБІТ УЧНІВ, СТУДЕНТІВ, МАГІСТРАНТІВ

Гапон С.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Мохоподібні, як і всі інші криптогамні організми (водорості, лишайники), є досить своєрідними об'єктами науково-дослідницьких робіт, що виконуються учнями, студентами, магістрантами. Аналіз тематики курсових, бакалаврських, дипломних, магістерських робіт свідчить про незначну частку робіт, присвячених бріофітам. Це пояснюється рядом причин, а саме: недостатнім рівнем знань про ці групи рослин, відсутністю широкого кола фахівців-консультантів (бріологів, альгологів, ліхенологів), низьким ступенем інтересу до них з боку учнів та студентів, недостатньою кількістю доступних визначників для ідентифікації видового складу, тощо. Якщо для визначення вищих судинних рослин ми маємо не лише ґрунтовні академічні визначники, а і ряд доступних шкільних, то для визначення криптогамів використовуються академічні визначники, які учнями, а іноді й студентами сприймаються неоднозначно. Кожна група криптогамів характеризується і своєю специфікою збору та визначення матеріалу, для оволодіння якою необхідними є певні навички. Тому метою нашої роботи і є обговорення методів збору бріологічного матеріалу, а також методики ідентифікації видового складу мохоподібних.

Світ бріофітів не лише цікавий, а й різноманітний. На сьогодні їх відомих близько 25 тис. видів. Це лише в десять разів менше, ніж квіткових рослин, але в два рази більше папоротеподібних. Зі шкільної лави більшість учнів можуть назвати тільки декілька представників мохоподібних. Це зозулин льон, сфагнум, маршанція, фунарія. Тому поле діяльності дослідження цієї групи рослин є безмежним.

Кожна науково-дослідницька робота ґрунтується на зборі матеріалу. Мохи, на відміну від інших вищих рослин, можна збирати і вивчати в природі майже цілий рік. Найкращими порами року для цього є весна та